

Pere Antoni Pons

CAURE DEL CAVALL
UNA CARTOGRAFIA DEL CANVI

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 97
Sèrie ASSALTAR LA BÍBLIA, 6
Directora de la sèrie ANNA PUNSODA

Primera edició SETEMBRE DEL 2024

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció editorial MARIA CALLÍS

Il·lustració de la coberta ÀFRICA FANLO

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S. A.

© 2024 PERE ANTONI PONS
pel text

© 2024 FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 15995-2024
ISBN 978-84-10188-10-5

Amb el suport de Institut Català de les
Empreses Culturals Generalitat
de Catalunya

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

1	7
2	10
3	13
4	16
5	17
6	20
7	21
8	24
9	28
10	30
11	36
12	37
13	41
14	44
15	49
16	52
17	56

18	58
19	63
20	66
21	70

<i>Bibliografia</i>	73
---------------------	----

I

QUAN LA LLUM DE DÉU l'encega i la veu de Jesús l'interpella per renyar-lo, Saule de Tars cau en terra perplex i espantat. En té motius: és un jueu helenitzat, ciutadà romà, que, com a fariseu convençut, creu en les lleis del judaisme i treballa al servei de les idees, els interessos i les ordres dels grans sacerdots del temple de Jerusalem tot perseguint, matant i empresonant cristians, és a dir, «seguidors de la via de Jesús». La visió i la veu l'atrapen, a més, *in flagrante delicto*: de camí cap a Damasc per continuar amb la seva missió persecutòria, per capturar-hi tants cristians com pugui i «endur-se'ls presos a Jerusalem». És lògic que Saule, que s'endevina un home d'ambicions notables, amb un sentit pràctic afuat, un professional d'eficiència provada, expeditivament cruel, quedi perplex davant de la visió incommensurable que l'inunda: el que no pot ser que existeixi resulta que sí que existeix. És lògic, també, que senti una por terrible: el que no pot ser que sigui possible resulta que sí que ho és i, a més, ell n'és l'enemic declarat.

El passatge dels Fets dels Apòstols que relata l'escena de la conversió de Saule —més ben dit: l'inici de la seva conversió, perquè la visió i la veu i la perplexitat i el terror són només la primera part d'un procés de transformació que dura com a mínim tres dies— no fa cap referència a un dels elements que primer venen al cap quan pensam en l'escena: el cavall. El famós cavall! En realitat, la dita popular catalana no fa referència només a la caiguda de Saule, de Pau, una expressió que resultaria equívoca —la caiguda, a seques, podria tenir ressonàncies vagament pecaminoses, sulfúricament infernals—, sinó que sempre es parla de la caiguda del cavall del futur sant. La dita ni tan sols l'esmenta, el sant: l'expressió és caure del cavall, i punt. L'únic element que no surt als Fets dels Apòstols és el que més s'ha incrustat en la retòrica de la tradició popular.

La introducció del cavall, i la seva perpetuació i naturalització en l'imaginari popular, té una doble explicació: una de pur sentit comú, l'altra dramàtica o narrativa o simbòlica. La primera explicació és que, si bé en cap moment no s'explicita que Saule va a cavall, això ja se sobreentén, perquè el viatge entre Jerusalem i Damasc era força llarg —uns 271 quilòmetres segons Google Maps— i perquè un home de la categoria i la responsabilitat de Saule és

poc plausible que fes aquell trajecte a peu. La segona explicació és la que més m'interessa. Que Saule, desbordat, sorprès i rendit —perplex i espantat—, caigui en terra només des de l'altura de les seves pròpies cames, mentre va simplement caminant, no dramatitza amb tanta contundència ni encarna amb tanta precisió l'impacte profund del que li passa com sí que ho dramatitza i ho encarna el fet que caigui d'un cavall.

Repassem algunes de les representacions pictòriques més memorables de l'escena: les de Miquel Àngel, el Caravaggio, el Parmigianino... també la de Murillo. En totes, la presència del cavall hi afegeix dramatisme i simbolisme. A través dels cavalls, els pintors incorporen a les respectives obres una dosi extra de grandesa, d'espectacularitat, d'efectisme, de tumult. Les mateixes pintures, per molt que fossin igual de poderoses formalment, igual de vibrants compositivament i igual d'expressives cromàticament, sense l'element del cavall —i això val tant per al cavall esquiu i secundari de Miquel Àngel com per al cavall exuberant del Parmigianino, tant per al cavall realista de granja del Caravaggio com per al cavall trist i tètric de Murillo— serien menys intenses i menys teatrals. Més quotidianes, més vulgars. Plasmarien amb menys precisió l'experiència

de Saule (de Pau) i comunicarien amb menys dramatisme el motiu que representen.

Si Pau caigués en terra quan Jesús li compareix i l'interpella però només anàs caminant semblaria que simplement ha ensopegat. Que caigui del cavall, però, ens dona la mesura exacta de l'impacte, la fondària i la transcendència del que viu. El cavall ens ajuda a tenir present que les conversions —les transformacions, els canvis— són un esdeveniment singular i important, poc freqüent, sovint sísmic, en ocasions extraordinari, en la vida de les persones. Ningú no canvia perquè sí. Ningú no canvia de manera gratuïta o absurda o banal. I ningú, mai, no canvia impunement.

2

¿QUÈ VOL DIR CANVIAR? ¿De què parlam quan parlam de canvis, quan deim que alguna cosa o algú han canviat? ¿Què imaginam, què ens ve al cap, quan sentim dir a algú que li agradaria canviar, que pretén canviar? No és el mateix canviar de pentinat que canviar de vida, tot i que hi ha canvis de pentinat que impliquen —o marquen— un canvi de vida, mentre que hi ha canvis de vida

que l'únic que fan és garantir que tot, a la vida, continuï igual.

Deixar de ser una cosa i passar a ser-ne una altra, deixar de ser d'una manera i passar a ser d'una manera diferent, ostensiblement diferent: això podria ser una definició, més o menys elemental però també més o menys exacta, del que és el canvi, del que representa canviar. Com en tot, però, en això dels canvis també hi ha jerarquies de transcendència, variacions en la rellevància, modulacions en la intensitat.

Parlar de canvi, diria, sovint significa parlar de dues menes de canvi molt concretes i representatives. D'una banda, hi ha el canvi quotidià o publicitari, és a dir, superficial i de detall —faig una dieta, em compr aquest perfum o emprenc aquest viatge i la meva vida sembla millor i jo pas a ser més atractiu, a semblar més exitós o a inflar-me amb una autoestima més robusta i sana—, el qual a la pràctica no té cap efecte estructural ni durador. De l'altra banda, hi ha el canvi de profundes creences íntimes, que té alguna cosa de clarividència sobtada, de reordenament prodigiós i d'accident traumàtic, i que sol prendre la forma d'una conversió religiosa o bé d'una transformació ideològica, les quals no deixen de ser dues cares d'una mateixa moneda. La dife-

rència més substancial entre les dues menes de canvi és que la primera suposa una simple modificació dels hàbits mentre que la segona comporta una renegociació amb els propis compromisos i conviccions.

De totes maneres, no totes les conversions religioses o ideològiques són el mateix, com és obvi. No és el mateix Saule abandonant el judaisme, donant l'esquena a la romanitat, abraçant el cristianisme i convertint-se en Pau, una maniobra íntima i existencial que el posa en risc i li complica la vida i que ell fa tenint-hi molt més a perdre que a guanyar —si més no en el pla pràctic i immediat—, que Joseph Fouché, que va sobreviure a un dels períodes històrics més convulsos, mortífers i ondulants de la història de França sempre tenint un cert protagonisme públic, sempre ostentant un grau més o menys considerable de poder, sempre esquivant els enemics més terribles i els cops de fortuna més adversos a còpia de ser sistemàticament deslleial i un oportunista sense escrúpols.